

УДК 81'1:159.9

DOI 10.31654/2520-6966-2020-16f-101-175-191

О. А. Зеленько

кандидат медичних наук, доцент кафедри загальної психології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Мемна структура внутрішньої форми членороздільної звукової мови – функційний аналог генного коду

Розвідка підсумовує низку статей, присвячених діалектиці формування і функціонування категорії свідомості. З виділеної у теорії мовознавства емотивною функцією виокремлюється відповідна складова, за волюта-тивною, яка супроводить комунікативну та когнітивну – соціальна, чи вольова. В останньому випадку те робиться в аспекті сугестивної лінгвістики. Деталізується тлумачення на основі деонтичної модальності із значенням необхідності та повинності. Таким чином обґрунтовується питання про самоусвідомлення антропологізованого носія саморегулюючої цивілізаційної системи.

Ключові слова: свідомість, вольовий, емотивний, самоусвідомлення, функційний.

Це підсумкова стаття, в якій аналізується соціальний (він же вольовий) компонент свідомості. На основі парадигмально визначеної когнітивно авторської методології соціальної педології сформульовано об'єкт тріадна категорія загальної психології свідомість, її антропологізований носій. Аналіз механізму формування та функціонування свідомісного процесу самоусвідомлення антропологізованого носія як апріорного чинника взаємодії з емпірично функціонуючою квантово виділеною відносно самоорганізуючою земною матерією автором реалізується виділенням двох парадоксів. Перший визначає компенсційно-трансформаційний процес формування емотивно-почуттєвого стрижневого компонента свідомості, підсумованого з'явою емотивної гармонії. Другий – це аналітико-синтезований процес категоризації і концептуалізації закономірностей уже згаданої взаємодії на основі пояснення діяння внутрішньої форми членороздільної звукової мови. Таким чином актуалізований аналіз ізоморфізму генного та мовного кодів. Поштовхом до цього стало запровадження у науковий обіг категорії соціального мема як аналога фізіологічного гена.

Отже, міжпредметним принципом зумовлений лінгвістичний аспект, що став предметом аналізу самоусвідомлення цивілізаційного елітника. Реальним те стало під кутом зору когнітивної парадигми. Відповідним чином автор звертається до проблематики когнітивної лінгвістики та когнітивної психології. Дискурсивний експериментальний аналіз німецькомовних замовлянь як структурованої сукупності концептів на основі категорії модальності, зокрема зосередженням на деонтичній модальності, підштовхнув його співвіднести самоусвідомлення земного антропологізованого носія з проблемою регулювання взаємодії з квантово самоорганізуючою земною системою пошуком емпірично сформованого ідентично конструкта демократичної соціальної моделі буття, свідомісним пошуком заперечивши попередній досвід європейського становлення старого та нового світів, підсумувавшись християнським середньовіччям й відродившись просвітництвом. Нині на черзі чергова трансформація земель в аспекті самоусвідомлення й саморегуляції. Реалізація того потребує звернення до когнітивного світобачення, відтвореного мовною картиною світу. Виявляється, вона закладена генетичним кодом у парадигмально функціонуючій свідомості аналітика і має як слід сподіватися мобілізуюче спрямування, орієнтуючи на пошук закономірностей, які б забезпечили буття.

Місійну функцію випало виконати когнітивній парадигмі, найперше, представленій когнітивною психологією та когнітивною лінгвістикою. Поплутування категорій свідомості як найвищої форми пізнання мисленням як складовою окремою операцією її формування – одна з підстав нерозрізнення когнітивно-гносеологічної (категорійно-понятійної наукової) та повсякденно-побутової конкретно-образної мовної моделей світу. До речі, це супроводиться протиставленням категоризації й концептуалізації, бо концептуалізація – це моделювання пізнання за допомогою концептів, які не тотожні з поняттям. Про це йдеться у посібнику науковців-педагогів Л. А. Ковбасюк, Н. А. Романової [13].

Посібник з питань новітніх теорій у мовознавстві [12] дає підстави сприймати когнівістику як галузь комплексу, яка на основі даного змістом й потенційно аналізом членороздільної звукової мови дає можливість вийти на аналіз методів комп'ютерного моделювання функціонування знань в інтелектуальних системах, а відповідно стати й предметом лінгвокогнітивної теорії вивчення реальних процесів породження та розуміння текстів й тлумаченням концепта як сукупності квантів знання, якими оперує людина в процесі мислення і які відображають результати її пізнавальної

діяльності [13, с. 53]. Не важко перекопатися, що таким чином вона гносеологічним аспектом, зокрема тлумаченням процесу реалізації природної і штучної мови непрямо (а прямо лінгвістикою) тезою про мову як засіб вираження свідомості відмежовується від когнітивної психології [13, с. 53], в якій абсолютизується категорія мислення як операція – процес формування тріадної свідомості як вищої форми психічної діяльності. Когнітивна лінгвістика, спрямована на вивчення особливостей представлення знань у мові, тобто співвідношення когнітивних і мовних структур, які як форма пізнавальних структур (не мислення, а свідомості) соціального пізнання операцією мислення категоризуються й надалі концептуалізуються. Таким чином, когнітивна лінгвістика дає можливість аналізувати проблеми мови як загального пізнавального механізму репрезентації та трансформування найрізноманітнішої інформації з використанням специфічних (мовних) знаків. А значить, мовна діяльність розглядається як різновид когнітивної діяльності. Її операціональний апарат включає категорії концепта, концептуального аналізу, концептуальної семантики, концептуальної картини (моделі) світу. Слід визнати, що як у п'ятдесятих роках у муках були сприйняті структуралізм та функціоналізм, так нині – когнітивізм.

Історія становлення когнітивної лінгвістики коротенько фіксується М. П. Кочерганом [14, с. 146–158]. Беремо до уваги, що когнітивна лінгвістика – мовознавчий напрям, який функціонування мови розглядає як різновид когнітивної діяльності, а когнітивні механізми та структури людської свідомості досліджує через мовні явища [14, с. 147]. Структурно-парадигмальний аналіз механізму формування мови не станемо спершу аналізувати, а зосередимося дещо на концептуальному аналізі, що макроструктурно його розширює категоріями моделі (картини) світу у тріадній диференціації та знову ж таки тріадним представленням концепту. Когнітивно парадигма в аспекті мовознавчому представлена низкою проміжних між мовознавством, психологією, соціологією гносеології і т. д., зокрема психо-, соціо-, прагмалінгвістикою, лінгвістичною семантикою, семантикою синтаксису, психіатричною лінгвістикою, лінгвістикою змінених станів свідомості і т. д., нарешті, сугестивною лінгвістикою. Все те асоціюється з категоріями мовної діяльності і її вищої форми свідомістю, психічною діяльністю, але те лише останнім часом стало предметом синтезованої когнітивної парадигми.

На жаль, складається враження, що фактично започаткована В. фон Гумбольдтом, сформульована американськими ученими гіпотеза про співвідношення мови та свідомості, пропагується

зарубіжними й вітчизняними мовознавцями співвідношення мови та мислення. Однак, у подальшому розвитку свідомісно психологія як наука про самопізнання з об'єктом категорією свідомості та предметом дослідження її антропологізованим носієм-елітником чи не тому зійшлися у протистоянні з поведінковим біхейвіоризмом, протидіючи утвердженню когнітивізму. Отже, констатуємо, що когнітивна парадигма найпрозоріше себе виявила саме у мовознавстві, де допарадигмальний етап класичного мовознавства подовжений компаративізмом, структуралізмом й фактично функціоналізмом, підсумований був когнітивізмом.

Оскільки парадигмальність у європейській психології авторами посібника з методології наукового дослідження не визнана [17], то автор розвідки за аналогією з тим, що зроблено ними у мовознавстві, пропонує свою спробу. До речі, зважаємо на методологічну дискусію з радянськими колегами Г. І. Челпанова, які, фактично ліквідувавши Інститут експериментальної психології у 1926 році, на прохання видатного колеги залишити науку психологію поза абсолютизованою соціологією відповіли його усуненням з галузі. Автор бере до уваги, до речі, й виданий збірник розвінчуючих статей радянських психологів про занепадницькі ідеалістичні буржуазні напрямки-парадигми європейської психології [18]. Він зауважує, що ще до настання суверенної України після ознайомлення з текстами названого збірника його ставлення до них було іншим, бо сприймав написане від супротивного. Отже, констатуємо, що визначена у мовознавстві методологами-філософами провідного столичного університету імені Тараса Шевченка парадигматизація у мовознавстві у вигляді компаративізму, структуралізму, функціоналізму, підсумована когнітивізмом [18], автору бачиться, могла б бути представлена у психології допарадигмальною рефлексологією, парадигмальними гештальт-психологією, біхейвіоризмом, фрейдизмом, підсумувавшись когнітивізмом. Мабуть, порівняно недавнє тлумачення радянською (й українською радянською) психологією щойно згаданих напрямків у європейській психології як буржуазних ідеалістичних у капіталістичних країнах [15] не мала стати на заваді. Деталізуючи відомості про когнітивну лінгвістику, взяті у підручнику із загального мовознавства М. П. Кочергана [14], автор посилається на посібник Л. А. Ковбасюк, Н. В. Романової [13], згадуючи чотири школи у світовому мовознавстві. Радянська наукова блокада негативно позначилася на парадигмальному сприйнятті гуманітарних галузей науки, зокрема мовознавства та психології. Та все ж європейська й світова наука певною мірою інтернаціоналізують

радянську. Зрозуміло, що в Радянському Союзі, а потім у Російській Федерації саме зусиллями близьких з дисидентами учених, зокрема мовознавців та психологів, утверджується ця парадигма. Про те свідчать як численні публікації, так і міжнародні форуми у Санкт-Петербурзі та Москві. Отже, колись нищівно розкритикована й заперечена психологія мислення [18] регенерується, про що свідчить, до речі, розвідка А. Д. Кошельова [15] та редагована ним у співавторстві з Т. В. Чернігівською прекрасна книга, в якій відтворюється наукова парадигма [16]. З названих авторами посібника з питань новітніх теорій чотирьох напрямків когнітивної психології активно сприйняті як американська теорія когнітивних моделей (фреймова семантика), та концептуальна метафора Дж. Лакофа, так і європейська теорія семантичних протипів [13]. Між іншим, у мовознавстві та психології заявили про себе й деякі українські гуманітарії, зокрема поетичною метафорою. Активне прилучення радянських, а потім російських до когнітивної парадигми в аспекті теоретичному у кінці попереднього тисячоліття було підтримане масштабним утвердженням концептуального дослідження російської та інших мов. Концептуально методологія сприймається й українськими мовознавцями, але фактично залишається поки що поза увагою українських психологів. На жаль, останні слабко інтегруються у європейську й світову науку.

Автор же розвідки у проблемному дослідженні про реформування вищої школи на основі методології соціальної педології, йдучи у фарватері з теоретиком мовознавства, що утверджує концептуальний аналіз в україністиці [6]), робить свою спробу упроваджувати когнітивістику у психології суверенної України. Йому доводиться докласти значно більше зусиль, бо ситуація у галузі складніша, по-перше, та й доробок його поки що невеликий і фактично ще недостатньо пропагований на відміну від його колеги-мовознавця. Авторське бачення психолого-лінгвістичного дослідження започатковується колегою розрізненням прагматичного, парадигматичного та синтагматичного аспектів [6]. Констатується, що процес пізнання відтворюється аналізом еволюції трансформування субстанційного компонента у предикативний в аспекті логіко-гносеологічному та макроструктурно [9; 10], концептуально – деталізацією модальністю, зокрема виділенням у ній її деонтичного розряду. Зауважимо, що видана колегою-мовознавцем у 2016 році книга [6] підсумувала досвід роботи того з аспірантами в аспекті дослідження мовної концептуалізації як практичної реалізації теорії когнітивної лінгвістики. Безумовно, що в аспекті когнітивної лінгвістики на увагу

заслуговують розвідки К. В. Кірієнко [9; 10], в яких актуалізується питання про структурну типологію концептів у єдності з моделями (картинами) світу. Наголошується, наприклад, на розрізненні іменних (субстантивних) та дієслівних (предикатних), а ширше – модальних концептів (не лише з дієсловами, але й з частками, словами категорії стану). А започатковується концептуальний аналіз категорією значення, на основі якого визначаються лексичні парадигми тематичних груп, лексико-семантичних та понятійних полів та тематичної лексикографії аналізованих Ю. М. Карауловим [8]. Теоретико-гносеологічний аспект реалізації наукового дослідження професора А. С. Зеленька автором цієї розвідки пов'язується з експериментально-дослідним за допомогою концептуального аналізу з дискурсивним лінгвістичним дослідженням замовлянь у німецькій мові його колишньої аспірантки К. В. Кірієнко. Але про це мова піде далі.

Процес пізнання й самоусвідомлення складний, кількарівневий. Своім ієрархічним фізіолого-соціальним становленням обернено зворотний парадигмально-категорійному пізнанню самоусвідомлюючого свідомісної земної її частки. Відповідно мова заходить про категоризоване членороздільною мовою як комплексною понятійно-конкретно-образною структурованою та матеріалізованою членороздільною мовою інформативною структурою й потенційною невизначеною рештою.

На відміну від своїх колег, йдучи за колегою-мовознавцем А. С. Зеленьком, автор розвідки наголошенням на змістовій тріадності категорії свідомості зосереджується на співвідношенні предметного й емотивного компонентів, аналізуючи категоризацію та концептуалізацію когнітивного процесу. Часом складається враження неорганічності зв'язку когнітивно-парадигмального дослідження у психології та мовознавстві, зокрема частотним оперуванням поетико-літературознавчим терміном-поняттям метафора. Правда, в такому разі мова заходить про згадуваний зарубіжними гуманітаріями витлумачуваний ними науковий метод у соціальній науці. Так чи інакше, мова зводиться, найперше, до категоризованого членороздільною мовою, на основі якого відтворюється й структуроване конкретно-образною формою (культурою, мистецтвом, мораллю) і несвідомого (підсвідомого, досвідомого) кількісно та якісно не визначеного. Мабуть, логічно, що пізнання й самопізнання реалізується на даний момент когнітивною наукою, в якій провідними постали когнітивна лінгвістика (мабуть, тому, що значно формалізована) та психологія. Отже, щойно згаданий науковий метод у соціальній

(гуманітарних сферах науки) видає себе, здавалося б, дивним суміщенням поетичної метафори (серед напрямків та методик у когнітивістиці) та комп'ютерно-технологічного біологічного гена, трансформованого у соціальний мем. Ядерно функціонуюча когнітивна модельна чи фреймово метафорна система, що базується на основі закономірностей внутрішньої форми членороздільної звукової мови, співвідноситься із закономірностями самоорганізуючої квантово членованої матерії, яка у свою чергу у процесі свого еволюційного розвитку психологічно самоусвідомилася за допомогою членороздільної звукової мови концептуальною категоризацією у вигляді мовної моделі світу, засвідчуючи ізоморфізм генного та мовного (мемного) кодів.

Якщо зважити на суміщення лінгвістики й психології у когнітивній парадигмі й тенденційну орієнтованість синтезуючої когнітивної науки на комп'ютерну методологію, зокрема й представників когнітивної лінгвістики у Німеччині та Австрії, посилений інтерес до надраціональних методик у когнітивній психології, а також заявлений пошук європейськими й північноамериканськими психологами наукового методу соціальної науки, як і зневажливо-зверхне ставлення європейських нейробіологів [19], еволюційних біологів [4] до психології, то стає зрозумілим фактичне методологічне протистояння у демократичній Європі та США і навіть парадигмально-логічне засилля біхейвіоризму по відношенню до свідомісного когнітивізму.

Автор наголошує, що остаточним поштовхом до свідомісного макроструктурного авторського переорієнтування проблеми стало поглиблене ознайомлення його з книгою Річарда Докінза "Егоїстичний ген" [4], зокрема утвердження науковцем регулюючого аналога фізіологічного гена соціального мема. Виявилось, що парадигмальна еволюція фізіолого-гуманістичної особистості самоорганізуючої підсвідомісно функціонуючої мегасистемної людини-особистості, керованої значною мірою генетичним кодом, стала перепорядковуватися цивілізаційним закономірностям функціонування соціально-емотивної самоорганізуючої емпірично функціонуючої соціальної макроструктури, керованої мемним кодом. Методичний галузевий посібник Л. А. Ковбасюк Н. В. Романової [13] на відміну від універсального методолого-організаційної групи викладачів-науковців столичного університету мені Тараса Шевченка [7] дає можливість відтворити первинну схему парадигмального становлення мовознавства від парадигмального на основі вивчення однієї мови до загальномовознавчого з виходом на теорію пізнання в очікуванні автономізованої роботизації своєї взаємодії з реальним світом за

допомогою ірраціональних технологій. Але й когнітивна наука, оперта на більшість гуманітарних і точних наук, сподіване мала розв'язати. Але розв'язок поставленої проблеми виявився примітивним і спрощеним, бо аспекти мікроструктурний та макроструктурний виділили мегаструктурний у генетично сформованого носія генома з фізіологічно, емотивно й функційно-соціально обмеженого антропологізованого носія тріадної свідомості у земному гуманістичному світі з рештою органічного поведінкового світу.

Зрозумілим стало, що когнітивна лінгвістика як галузь про мову інформує людину не лише змістом зафіксованої сукупності інформації про пізнаваний світ, але й внутрішньою формою мови – механізмом процесів пізнання мовної діяльності. Зрозуміло, вивчення однієї мови під таким кутом зору зумовило ускладнення галузі у просторовому й часовому, а потім соціально, територіально та функційному й виробничому аспектах носіїв мови. Суто прагматичний підхід фахівців викладачів іноземної мови (як і учителів рідної, материнської чи первинної мови) абсолютизується ними безпідставно розрізненням комунікативної та теоретико-гносеологічної когнітивної лінгвістик. Всі інші аспекти, сфери й підходи для них похідні. Аспект же теоретико-гносеологічний у мовознавстві не без підстав уже інтерпретувався після допарадигмального негативного періоду компаративізмом, структуралізмом, функціоналізмом й підсумувався когнітивізмом.

Нинішня багаторівнева модель світу своїм субстанційним аспектом увібрала попередню емотивну конкретно-образну, яка постала наслідком складного динамічного процесу матеріалізації взаємодії самоусвідомлюючого антропологізованого носія тріадної свідомості. Пам'ятаємо, що нинішньому онлайн-етапу передували проміжний регіонально-релігійний у всьому його реєстрі і ще численніший підсвідомісний міфологічний конкретно-образний. Зіставлення їх ілюструє парадигмальну зумовленість самопізнання: міфологічного архаїчного природного третього опосередкованістю людиною-Богом проміжного другого релігійного й опосередкованого предметно свідомісного третього. Разюча відмінність першого міфологічного архаїчного від третього когнітивно-концептуального ілюструється сугестивним дискурсом німецької мови виконавицею магістерської роботи К. В. Кірієнко [11]. Якщо мова заходить про розмежування діяння генів фізіологічних та соціальних мемів, то концептуалізація асоціюється з другим. Функційне призначення фізіолого-емотивного та соціального феноменів систем визначається характером їх репрезентантів генів та мемів. Функційне призна-

чення обох диференціюється не лише їх природою (ген – фізіологічний, мем – соціальний), але й кількістю (якщо перший чотирьохкомпонентний, то другий, імовірно, семикомпонентний). Обидва ж споріднюються функційним призначенням. Суто лінгвістично моногалузево спрямоване дослідження навіть з певним синтезом психології не стало ще підставою органічно пов'язувати мовну діяльність на свідомісному етапі з соціальним формуванням свідомості антропологізованого носія в особі цивілізаційного гуманітарного третього рівня (після спадкового та власника) елітника, який має визначити соціальне становлення України.

Йдеться у даному випадку про когнітивну лінгвістику, яка фактично охоплює структурну й функційну. Авторська методологія прилучає уже функціонуючу у теорії мовознавства гіпотезу Р. О. Якобсона та Т. В. Гамкрелідзе про ізоморфізм генного та мовного кодів [20; 3]. Повторимо, що остаточним поштовхом до макроструктурного варіювання авторського переорієнтування проблеми стало поглиблене ознайомлення з книгою Річарда Докінза «Егоїстичний ген» [4], зокрема утверджене ученим замість регулюючого аналога фізіологічного гена соціального мема. Парадигмальна еволюція фізіолого-гуманістичної особистості самоорганізуючої підсвідомісно функціонуючої мегасистеми особистості, сформованої значною мірою генетичним кодом, стала перепорядковуватися цивілізаційним закономірностям функціонування соціально-емотивної самоорганізуючої емпірично функціонуючої соціальної макроструктури, керованої мемним кодом.

Пізнання й самопізнання як креативний процес базується на бінарній природі категорії самоорганізуючої матерії-системи, яка парадигмально-квантово змінюється у просторі і часі. Зрозумілим має бути пропедевтичний їх розвиток з реалізацією комунікативно-когнітивного синтезу, супроводжуваного волюнтативною функцією мови. Вона доповнює традиційно визначувані у мові комунікативну та когнітивну. Названа щойно функція К. В. Кірієнко, дослідницею сугестійного тезауруса, пов'язується з мовознавцем Ж. Вандрієсом [2]. До речі, автором взяті до уваги згадувані у магістерській роботі дослідниці креативна та регулююча, але за умови визнання ще й емотивної вони функційно поглинаються трьома попередніми. Серед аналізованих концептів превалюючою постає модельна предикативна категоризація.

Сутність модальності, семантична диференціація відтворюється багатьма мовознавцями. Автор у даному випадку звертається до М. П. Кочергана. Йдеться про низку мовних та мовленнєвих,

нейтрально й емотивно забарвлених варіантів значень категорії модальності. Не ображаючи мовознавців-монопредметників, весь спектр мовознавчої категорії модальності як відношення (прямого чи опосередкованого) мовця до змісту його висловлювання, йдучи за теоретиком мовознавства М. П. Кочерганом, К. В. Кірієнко [11, с. 35], обмежується в аспекті логіки (необхідно, можливо, випадково, неможливо), онтології (фізично необхідно, можливо, випадково, неможливо), епістемічності (доведено, не доведено), деонтичності (обов'язково, заборонено, дозволено), аксіологічності (добре, погано, нейтрально) та часу (було, буде, є). В аспекті мовознавчому – це значення мети речення (ствердження, питання, спонукання), реальності чи нереальності, суб'єктивної оцінки висловлення мовцем семантики необхідності, потреби, заборони, заперечення і т. д. [11, с. 35]. Безумовно, заслуговує на особливу увагу констатація того, що залучення соціального компонента до комунікативної ситуації набуває особливої значущості у світлі виокремлюваної раніше «без-суб'єктно-суб'єктної» природи мовленнєвої діяльності [11, с. 28].

В авторському баченні проблема співвіднесення мови як мовної діяльності і мови як засобу вираження соціальної свідомості та свідомості, антропологізовано втіленої в елітнику й підсвідомісному пересічному громадянину, відтворюється когнітивістами-дослідниками моделями (картинами) світу у вигляді сукупності концептів, категоріями предикативності та модальності і власне деонтичної модальності. Перелік дослідників категорії заширокий, але в автора розвідки орієнтований на психолого-педагогічний аспект. Саме тому він зосереджується на психологічному (соціальному, етнічному) у єдності з педагогічним, активно залучаючи гносеологічний, естетичний й лінгвістичний, зосередившись на категоріях субстанційності, предикативності, модальності, зокрема й деонтичної, найперше, бо те зумовлене деталізацією роботи.

Пов'язуючи самоусвідомлення, деонтичну зумовленість значення з волею у дослідженні про замовляння німецькою мовою, згадана магістрантка спиралася на дослідження М. Кобозєвої та Н. І. Лауфер «Семантика модальних предикативов долженствования» [12]. Вкрай доречні посилання на цитовану нею сто десяту сторінку названих авторів і деякі інші роботи зарубіжних колег.

Принцип самоорганізуючої філологічної генної системи геномним організмом опосередковується соціальним мемним кодом онлайнового соціального носія, в якого спадкова пам'ять поступилася безмежному соціальному функціонуванню на якомусь рівні розвитку відносно закритої системи. А тому актуалізується самоусвідомлю-

юче вольове самозбереження антропологізованого фізіологічного організму у його геномному вигляді. Категорія модальності членороздільної звукової мови у всьому комплексі (а найпрозоріше деонтичним його варіантом) цю соціальну функцію, здається, відтворює. Автор з розумінням сприймає висловлене магістранткою К. В. Кірієнко зауваження про те, що навіювання здійснюється в умовах «відволікання вольової уваги та зосередження, бо воно підсвідомісне» [11, с. 17]. При цьому вона кваліфікує сугестію як магічний дискурс в аспекті антропоцентризму [11, с. 22]. Згадує при тому, що мовленнєвий макроакт (ряд актів) будується опосередковано через об'єкт [11, с. 25]. До речі, повторно звертаючись до волонітативної функції, характеризуючи діяльнісну інтерпретацію мовленнєвого спілкування, передбачає, що адресат, продукуючи висловлювання (текст), здійснює якусь мовленнєву дію з наміром досягти певної мети з боку реципієнта [11, с. 27]. Наголошується, що внутрішня форма німецькомовного сугестійного дискурсу відтворюється дослідницею у вигляді реєстру модульних концептів, підсумованих особливо значущим для обґрунтування вольового компонента свідомісного елітника розрядом деонтичних концептів.

Отже, для характеристики підсвідомісного конкретно-образного етапу (стадії) пізнання автор скористався характеристикою світосприйняття стосовно сугестійного дискурсу на матеріалі замовлянь у німецькій мові згаданої К. В. Кірієнко. На сторінці 33-й вона констатує, що базовою особливістю світогляду був ієрархізм невідокремлювання органічної й неорганічної природи, живої і мертвої матерії, людського й нелюдського, відсутність характерної для світосприйняття сучасної людини ієрархії між «вищими» і «нижчими» [11, с. 33]. Розуміння світу як єдиного її живого цілого, у якому кожен елемент породжує інші й сам є породженням іншого, зумовило отождоження людиною себе з могутньою природною стихією, продуктивною життєдайною силою. У світі замовлянь усе пов'язане з усім, але ніщо нічому не є ні причиною, ні наслідком – усе суміжне, ніщо не зникає й не з'являється у космічному масштабі, бо все перебуває без початку й без кінця. Останні рядки підсумовуються К. В. Кірієнко [11, с. 33]. Деталізація процесуального характеру пізнання (й самопізнання), реалізована у сугестійному дискурсі в інтерпретації магістрантки К. В. Кірієнко [11, с. 35–44] у главі «Деонтологічна модальність як особливість жанру замовлянь», прекрасно долучається автором до поглибленого витлумачення не лише мовленнєвої, але й мовної діяльності як складових психічної діяльності на свідомісному її етапі. До речі, великий за обсягом перелік мовознавців

різного рівня хибує певною міжпредметною в аспекті міжгалузевої парадигмальності, найперше, нівеляцією гносеологічного (філософського) аспекту. Магістрантка на основі аналізу замовлянь в аспекті деонтичної модальності робить спробу класифікувати їх у вигляді психо-соціального тезауруса, відтворивши його архаїчний характер й наголосивши на значеннях обов'язковості, дозволеності, забороненості та прийнятності, спричиненого велінням відповідного носія. Констатовано, що координуючий вплив особистості імперативного волевиявлення відтворює «деонтичну силу» як обов'язковий компонент відповідних «станів світу», що постали як «діагностичний чинник виділення певного різновиду деонтичних значень» [11, с. 42]. Дослідниця наголошує, що зумовленість деонтичної інтерпретації висловлювання дією волі (бажань) мовця наділяє деонтичні ситуації регулятивним потенціалом і зумовлює виокремлення прескриптивного компонента в їхній семантичній структурі. Під прескриптивністю у цьому випадку розуміємо обов'язковість, дозволеність, забороненість або прийнятність конкретної ситуації [11, с. 42].

Отже, переконуємо, що в аспекті проблематики авторського дослідження привертають особливу увагу у магістерській роботі К. В. Кірієнко замовляння німецькою мовою з деонтичною модальністю. Вони виділяються саме на основі норми та оцінки деонтичної картини світу й деонтичних настанов [11, с. 42]. Ядерним бачиться змістовий розряд модальності з концептами необхідності та повинності. Йдеться саме про світ відповідно до норм, очікувань, бажань мовця та ін. Констатується, що навколишній світ і обставини не відповідають деяким стандартам або ідеалам незалежно від того, що ці стандарти соціальні (закони) чи приватнісні (бажання). Йдеться про потребу у дії, яка б змінила світ, зробила його ближчим до стандарту чи ідеалу. У даному випадку мова заходить про гуманістичний пошук соціального конструкту психологічно сформованими емпіричними прийомами, методами, процедурами. На наступній сторінці молода дослідниця на основі спостережень резюмує, що магічна модель світу базується на переконанні, що все залежить від усього, що існує всезагальний зв'язок як основний принцип світобудови [11, с. 34]. Виявляється, зв'язки, щойно названі, поза часом, бо сучасне, минуле й майбутнє не диференціюються. Архаїчна свідомість сприймає навколишній світ не антропоцентрично (де людина є центром і найвищою метою світобудови) й не геоцентрично, (де земля є центром Всесвіту, а Сонце, Місяць, зірки й планети обертаються навколо неї), космічно (де центрування світобудови відсутнє). У світі первісної людини немає абсолютного центру, отже,

абсолютного поділу на сторони світу, а з ним й абсолютного протиставлення початку й кінця. У світі немає часової послідовності подій, а є співіснування явищ у просторі буття [11, с. 44]. У главі, присвяченій дослідженню мовленнєво жанру замовлянь, авторка ще раз наголошує, що замовляння чи не найдавніший вид народної духовної культури, пов'язаний з дохристиянськими віруваннями, з міфологією, обрядовими магічними діями, а також з вірою у чарівну силу слова і ритму [11, с. 29].

Зіставлення щойно відтвореної архаїчної моделі світу з індивідуалізованим сучасним квантово детермінованим земним свідомісно науковим світобаченням дає підстави бачити потребу у реалізації причиново-наслідкових й іншого типу закономірностей взаємодії, зокрема й деонтичною модальністю з наголошенням на повинності та бажальності останнім соціальних (а не лише індивідуальних) сугерендів. Автор сподівається, що продовжуючи аналіз діалектики ізоморфізму генного та мовного кодів й поєднавши мікроструктурний лінгвістико-когнітивний аналіз з широким цивілізаційним макроструктурним тлом, він продемонструє синтез категорій самоусвідомлення антропологізованого носія свідомості з обґрунтуванням пошуку розв'язку питання про цивілізаційні закономірності взаємодії його із самоорганізуючою земною системою.

Постановка проблеми. Аналіз гіпертрофованого функціонування науки, коли відбулася абсолютизація точних галузей на шкоду гуманітарних супроводжується, за автором, другим цивілізаційним підходом, актуалізуючи самоусвідомлення антропологізованих носіїв трансформування свідомісної взаємодії із самоорганізуючою емпірично квантово функціонуючою матерією-системою. Уже констатований конкретно-образний мистецький етап, започаткований підсвідомо Відродженням і підсумований протестантським утвердженням функційної ціни, підказує свідомісний пошук цивілізаційної категорії гармонії. Свідомісний когнітивний аналіз методологією соціальної педології, зокрема парадигмального й міжпредметного аналізів, автором підсумовується лінгвістичним аспектом, який волютаривною функцією мемної системи спрямовує цивілізаційно сформованого елітника на свідомісний пошук гармонійного конструкта соціального компонента свідомості.

Джерельна база. Розвідка написана на матеріалі підготовленої монографії. Дослідження реалізується на основі парадигмально сформульованої автором методології соціальної педології. Вона у свою чергу підсумовує осмислення вітчизняних психологів

М. Я. Грота, Г. І. Челпанова і т. д. та сучасних європейських учених, зокрема Діка Свааба, Річарда Докінза та ін.

Підсумок. Лінгвістичним аспектом міжпредметно-парадигмального аналізу об'єкта тріадної свідомості й предмета дослідження в особі її антропологізованого носія визначенням ролі і місця внутрішньої форми кленороздільної звукової мови залученням соціально-вольового компонента свідомості обґрунтовується необхідність сформування державницького національного елітника у посталому на основі класичного елітного університету в умовах не визначеної політично суверенної України на тлі послаблення демократичного табору.

Література

1. Буржуазные направления философии XX века / ред. кол.: Л. Н. Митрохин, Т. И. Ойзерман, Л. И. Шершенко. Москва: Политиздат, 1974. 335 с.
2. Вандрияс Ж. Язык. Фоносемантические идеи в зарубежном языкознании: очерки и извлечения. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1990. С. 146–153.
3. Гамкрелидзе Т. В. Бессознательное и проблемы структурного взаимодействия между генетическим и языковым кодами. Бессознательное: многообразия видения. Новочеркасск: Агентство САТУНА, 1994. С. 103–105.
4. Докінз Річард. Егоїстичний ген / пер. з англ. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2017. 544 с.
5. Зеленько О. А., Зеленько А. С. Співвідношення гена та мема – проблема ізоморфізму генного та мовного кодів. *Література та культура Полісся. Серія «Філологічні науки»*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. Вип. 13. С. 137–169.
6. Зеленько А. С. Проблеми семасіології в аспекті еволюції лінгвістичних парадигм (семантика прагматики, парадигматики и синтагматики). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 355 с.
7. Ильин Н. П. Психология воли. Санкт-Петербург: Питер, 2002.
8. Караулов Ю. Н. Общая и русская идеография. Москва: Наука, 1976. 275 с.
9. Кірієнко К. В. Категорія картини світу в науковій концепції проф. А. С. Зеленька. Лінгвокогнітивні та соціологічні аспекти комунікації. *Наукові записки Острозької академії. Серія «Філологічна»*. Острог, 2015. Вип. 58. С. 36–39.
10. Кірієнко К. В. Категорія концепту у науковій категорії проф. А. С. Зеленька. *Наукові записки. Філологічні науки*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2015. Кн. 3. С. 52–57.
11. Кірієнко К. В. Сугестивна функція мовних засобів німецькомовного магічного дискурсу: магістерська робота / Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Старобільськ, 2017 (машинопис).

12. Кобозева И. М., Лауфер Н. И. Семантика модальных предикатов долженствования. Логический анализ языка. Культурные концепты / ред. Н. Д. Арутюнова. Москва: Наука, 1991. С. 169–175.

13. Ковбасюк Л. А., Романова Н. Л. Сучасні лінгвістичні теорії: лекційні, практичні, самостійні модулі, тести: навч.-метод. посіб. Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. 96 с.

14. Кочерган М. П. Загальне мовознавство: підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2003. 464 с.

15. Кошелев А. Д. Об основных парадигмах изучения естественного языка в свете современных данных когнитивной психологии. *Вопросы психологии*. 2008. № 4. С. 15–46.

16. Кошелев А. Д. О языке психолінгвістики / предисловие издателя. *Разумное поведение и язык* / сост. А. В. Кошелев, Т. В. Черниговская. Москва: Языки славянских культур, 2008. Вып. 1. Коммуникативные системы животных и язык человека. Происхождение языка. С. 21–40.

17. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / І. С. Добронравова, Л. С. Сидоренко, О. В. Руденко та ін.; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 667 с.

18. Основные направления исследований мышления в капиталистических странах / отв. ред. Е. В. Шорохова. Москва: Наука, 1966. 267 с.

19. Свааб Дік. Ми – це наш мозок. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. 490 с.

20. Якобсон Р. Жить и говорить. Язык и бессознательное. Москва: Гнозис, 1996. С. 163–165.

References

1. Mitrohin, L. N., Oyzerman, T. I., Shershenko, L. I. (Eds.). (1974). *Burzhuaznyie napravleniya filosofii XX veka* [Bourgeois directions of philosophy of the twentieth century]. Moskva: Politizdat [in Russian].

2. Vandrias, J. (1990). *Language. Phonosemantic ideas in foreign linguistics: essays and extracts* [Fonosemanticheskie idei v zarubezhnom yazyiko-znani: ocherki i izvlecheniya]. Leningrad: Izd-vo LGU [in Russian].

3. Gamkrelidze, T. V. (1994). *Bessoznatelnoe i problemyi strukturnogo vzaimodeystviya mezhdru geneticheskim i yazykovym kodami*. Bessoznatelnoe: mnogoobrazie videniya [The unconscious and the problems of structural interaction between genetic and linguistic codes. The Unconscious: Variety of Vision]. Novocherkassk: Agentstvo SATUNA [in Russian].

4. Dokinz, Richard (2017). *Ehoistychnyi hen* [Selfish gene] / per. z anhl. Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia [in Ukrainian].

5. Zelenko, O. A., Zelenko, A. S. (2019). *Spivvidnoshennia hena ta mema – problema izomorfizmu hennoho ta movnoho kodiv* [The relationship between gene and meme is a problem of isomorphism of gene and language codes]. *Literatura ta kultura Polissya. Seriya «Filolohichni nauky» – Literature and culture of Polissya. Philological Sciences Series*. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. Vol. 13, 137–169 [in Ukrainian].

6. Zelenko, A. S. (2016). Problema semasiologiyi v aspekti evolyuciyi lingvis-tichnih paradigim (semantika, pragmatika, paradigmatika) [The problem of semasiology in the aspect of the evolution of linguistic paradigms (semantics, pragmatics, paradigm)] Nizhin: NDU im. M. Gogolya [in Ukrainian].

7. Ilin, N. P. (2020). Psihologiya voli [The psychology of will]. Sankt-Peterburg: Piter [in Russian].

8. Karaulov, Yu. N. (1976). *Obschaya i russkaya ideografiya* [General and Russian ideography]. Moskva: Nauka [in Russian].

9. Kiriienko, K. V. (2015). *Katehoriia kartyny svitu v naukovii kontseptsii prof. A. S. Zelenka. Linhvokohnityvni ta sotsiolochni aspekty komunikatsii* [The category of the picture of the world in the scientific concept of prof. A. S. Zelenka. Linguocognitive and sociological aspects of communication] Naukovi zapysky Ostrozkoj akademii. Seriya «Filolohichna» – *Scientific notes of the Ostroh Academy. Philological Series*. Ostroh. Vol. 58, 36–39 [in Ukrainian].

10. Kiriienko, K. V. (2015). *Katehoriia kontseptu u naukovii katehorii prof. A. S. Zelenka* [Concept category in the scientific category of prof. A. S. Zelenka] *Naukovi zapysky. Filolohichni nauky – Proceedings. Philological sciences*. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia. Vol. 3, 52–57 [in Ukrainian].

11. Kiriienko, K. V. (2017). Suhestyvna funktsiia movnykh zasobiv nimetskomovnoho mahichnoho dyskursu: mahisterska robota [Suggestive function of language means of German-language magical discourse]. Starobilsk, (mashynopys) [in Ukrainian].

12. Kobozeva, Y. M., Laufer, N. Y. (1991). Semantika modalnykh predikatov dolzhenstvovaniya. Logicheskii analiz yazyika. Kulturnye kontsepty [Semantics of modal obligation predicates. Logical analysis of language. Cultural concepts] / Arutiunova N. D. (Ed.). Moskva: Nauka [in Russian].

13. Kovbasiuk, L. A., Romanova, N. L. (2008). Suchasni linhvistychni teorii: lektsiini, praktychni, samostiini moduli, testy [Modern linguistic theories: lectures, practical, independent modules, tests]. Kherson: Vyd-vo KhDU [in Ukrainian].

14. Kocherhan, M. P. (2003). *Zahalne movoznavstvo* [General linguistics]. Kyiv: Vydavnychi tsentr «Akademiiia» [in Ukrainian].

15. Koshelev, A. D. (2008). *Ob osnovnykh paradigmatkh izucheniya estestvennogo yazyika v svete sovremennykh dannykh kognitivnoy psikhologii* [On the main paradigms of natural language learning in the light of modern data from cognitive psychology] *Voprosy psikhologii – Psychology issues*. 4, 15–46 [in Russian].

16. Koshelev, A. D. (2008). *O yazyike psiholingvistiki* [About the language of psycholinguistics] *Razumnoe povedenie i yazyik – Reasonable behavior and language*. A. V. Koshelev, T. V. Chernigovskaya (Eds.). Moskva: Yazyiki slavyanskikh kultur. Vol. 1, 21–40 [in Russian].

17. Dobronravova, I. S., Rudenko, O. V., & Sydorenko, L. S. (2018). *Metodolohiia ta orhanizatsiia naukovykh doslidzhen* [Methodology and organization of scientific research]. I. S. Dobronravova, O. V. Rudenko (Ed.). Kyiv: VPTs «Kyivskiy universytet» [in Ukrainian].

18. Sherohova, G. V. (Ed.). (1966) *Osnovnye napravleniya issledovaniy psikhologii myshleniya v kapitalisticheskikh stranah* [The main directions of

research in the psychology of thinking in capitalist countries] Moskva. Nauka [in Ukrainian].

19. Svaab, D. (2016). *Mi – ce mozok* [We are the brain] Harkiv: Klub simejnogo dozvillya [in Ukrainian].

20. Yakobson, R. (1916). *Zhit i govorit. Yazyk i bessoznatelnoe* [Live and talk. Language and the unconscious] Moskva: Gnozis [in Russian].

O. Zelenko

candidate of medical sciences, associate professor of Kyiv National University
by name Taras Shevchenko

The memic structure of inner form of articulated sound speech – the functional analogy of genetic code

The article summarizes all the previous articles dedicated to the process of formation and functioning of the General Psychology category of consciousness.

As it is pointed out in Theoretical Linguistics, due to the emotive function the subsequent part of consciousness is defined. According to the voluntary function which accompanies the communicative and cognitive, the social component of the above mentioned category is distinguished. It is also classified as the volitional one. The latter is viewed upon Suggestive Linguistics. Inner speech process is specified on the ground of modality concept, the deontic modality, in particular, with the meaning of necessity and duty. Thus the process of self-consciousness of anthropologic bearer of consciousness is substantiated. The anthropologic bearer of consciousness has to find conformity of his interaction with the self-regulated, quantum distinguished earthly and empirically functioning matter-system.

Key words: *volitional, emotive component, self-consciousness, self-regulated, consciousness, functioning.*